

ELSŐ KÖRNYEZETKÉMIAI SZIMPÓZIUM Mátraháza, 2012. október 11–12.

A TALAJ MINT A POTENCIÁLISAN KÖRNYEZETSZENNYEZŐ NÖVÉNYI TÁPELEMEK PUFFERKÖZEGE

**Tolner László¹ - Füleky György¹ – Rétháti Gabriella¹ -
Kovács András² - Vágó Imre³ - Szabó Anita³ -
Czinkota Imre¹**

¹ Szent István Egyetem, Környezettudományi Intézet, Gödöllő,

² Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem KKFT, Budapest

³ Debreceni Egyetem, Agrokémiai és Talajtani Intézet, Debrecen

Talaj

3 fázisú anyagában is heterogén polidiszperz rendszer

Növényi tápelemek:

C, H, O, N, P, S, K, Ca, Mg, Fe, Mn, Cu, Zn, Mo, B

Környezetszennyező növényi tápelemek?

Pufferközeg az oldatfázis változásainak kiegyenlítője

Trágyázás, növényi felvétel, kimosódás, száradás-
nedvesedés

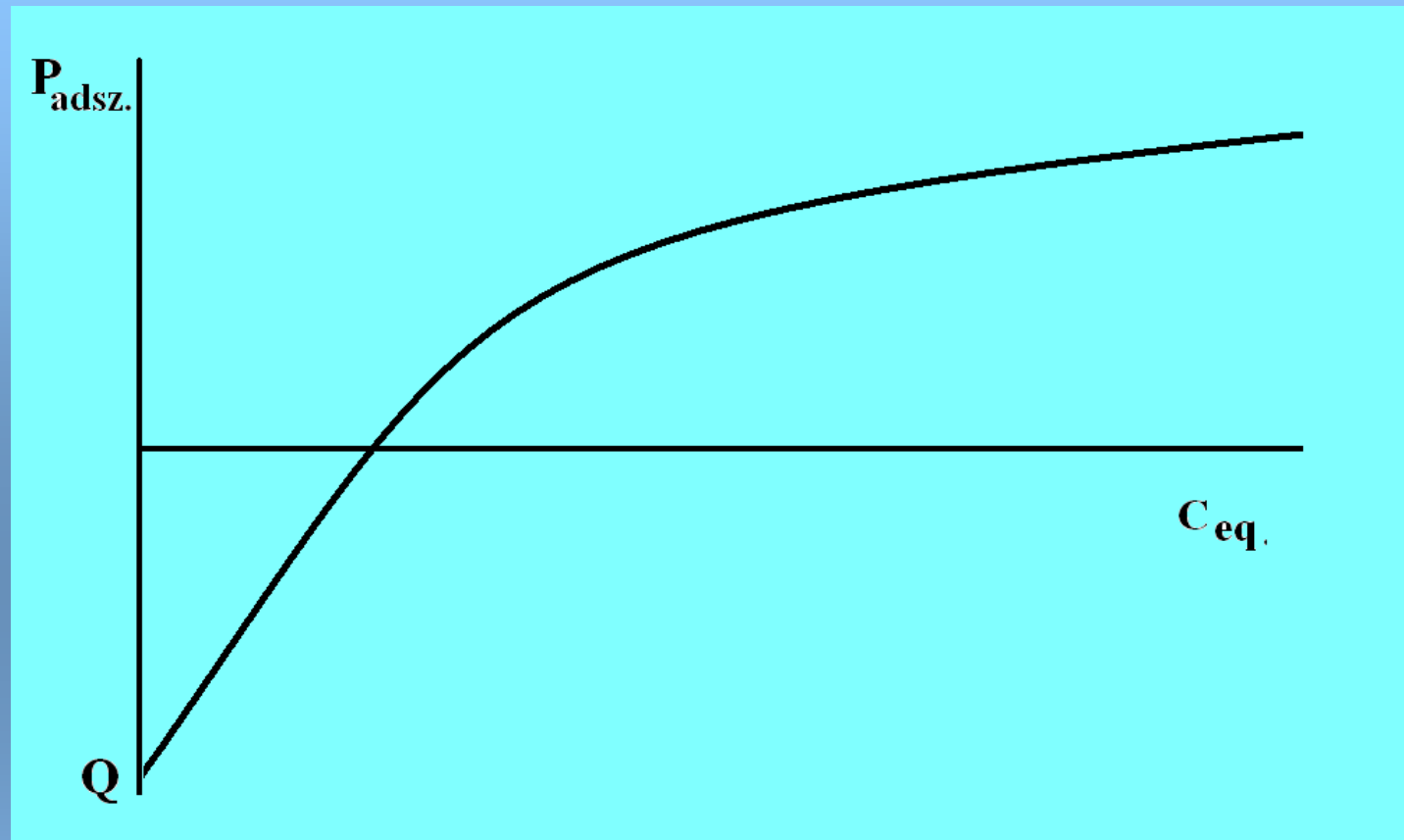
Oldódás-kicsapódás

kémiai, biokémiai átalakulások

adszorpció-deszorpció

A talaj foszfor-szorpciója (foszfát)

Q az
adszorbeált
állapotban
levő P
reverzibilis
rész

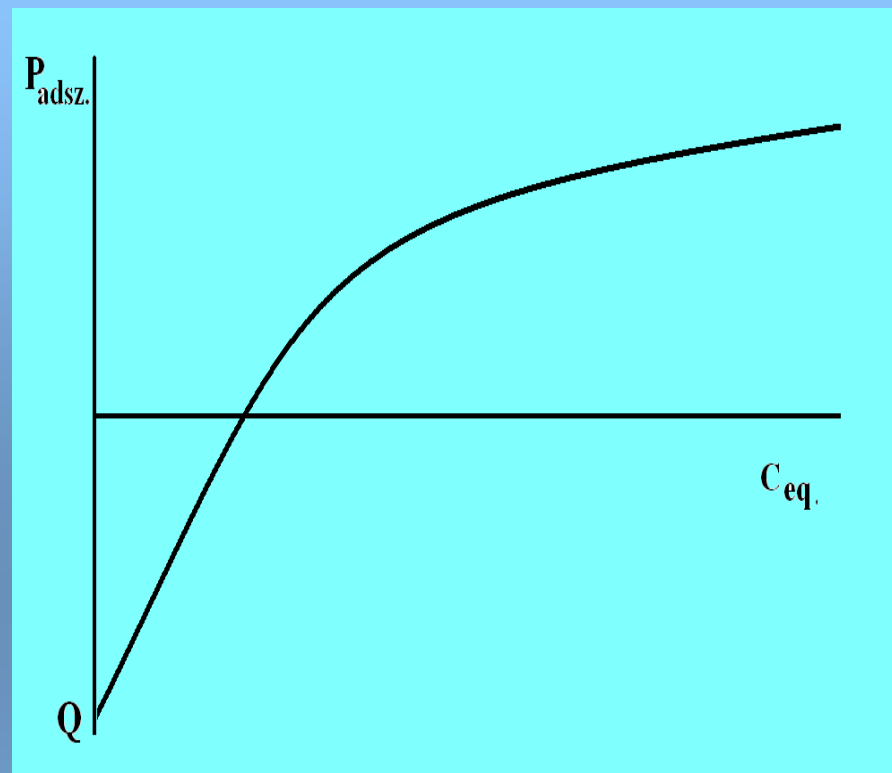
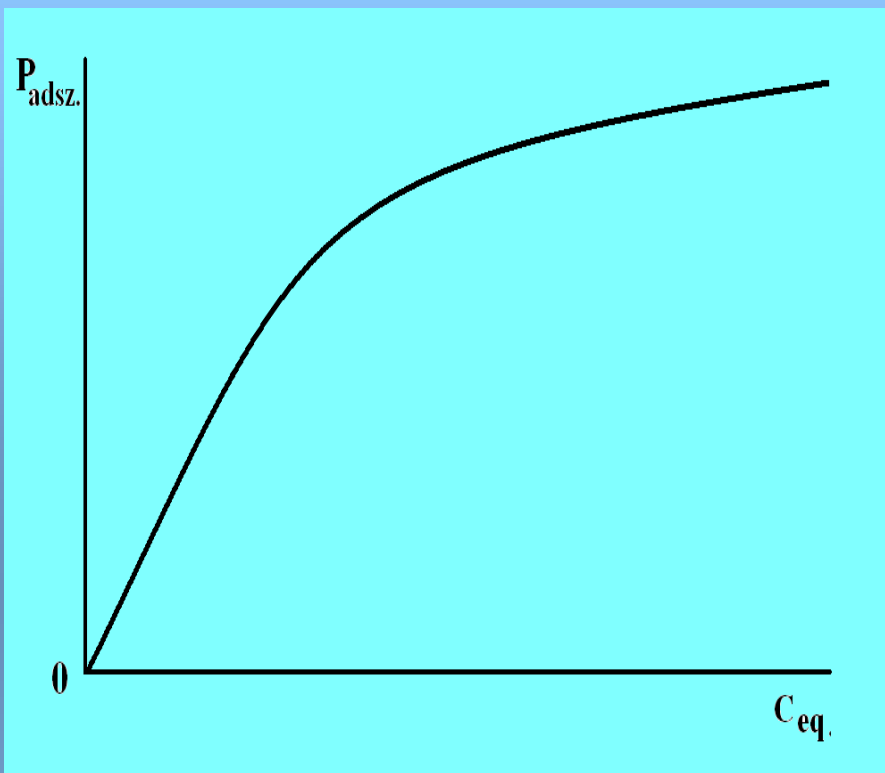
Meghatározása:

Izotópkicserélődés módszerével

Adszorpciós izoterma extrapolálásával

Többlépéses deszorpcióval

Szorpció modellezése

Izoterma modellek:

Langmuir
$$P_{\text{adsz.}} = \frac{A}{1 + \frac{1}{k} \cdot \frac{1}{C_{\text{eq.}}}}$$

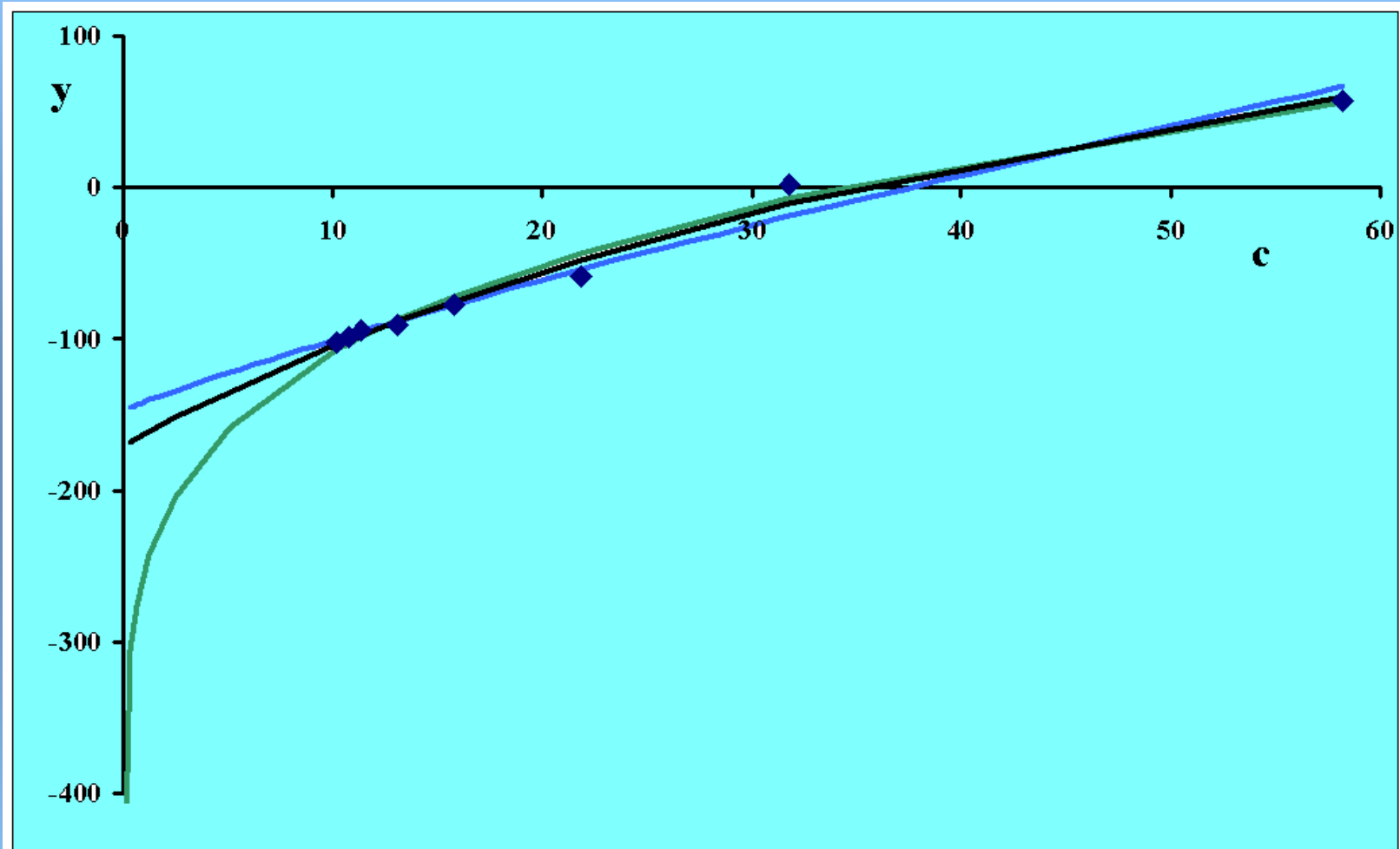
Freundlich
$$P_{\text{adsz.}} = k \cdot C_{\text{eq.}}^{\frac{1}{n}}$$

Módosított modellek:

$$P_{\text{adsz.}} = \frac{A}{1 + \frac{1}{k} \cdot \frac{1}{C_{\text{eq.}}}} + Q$$

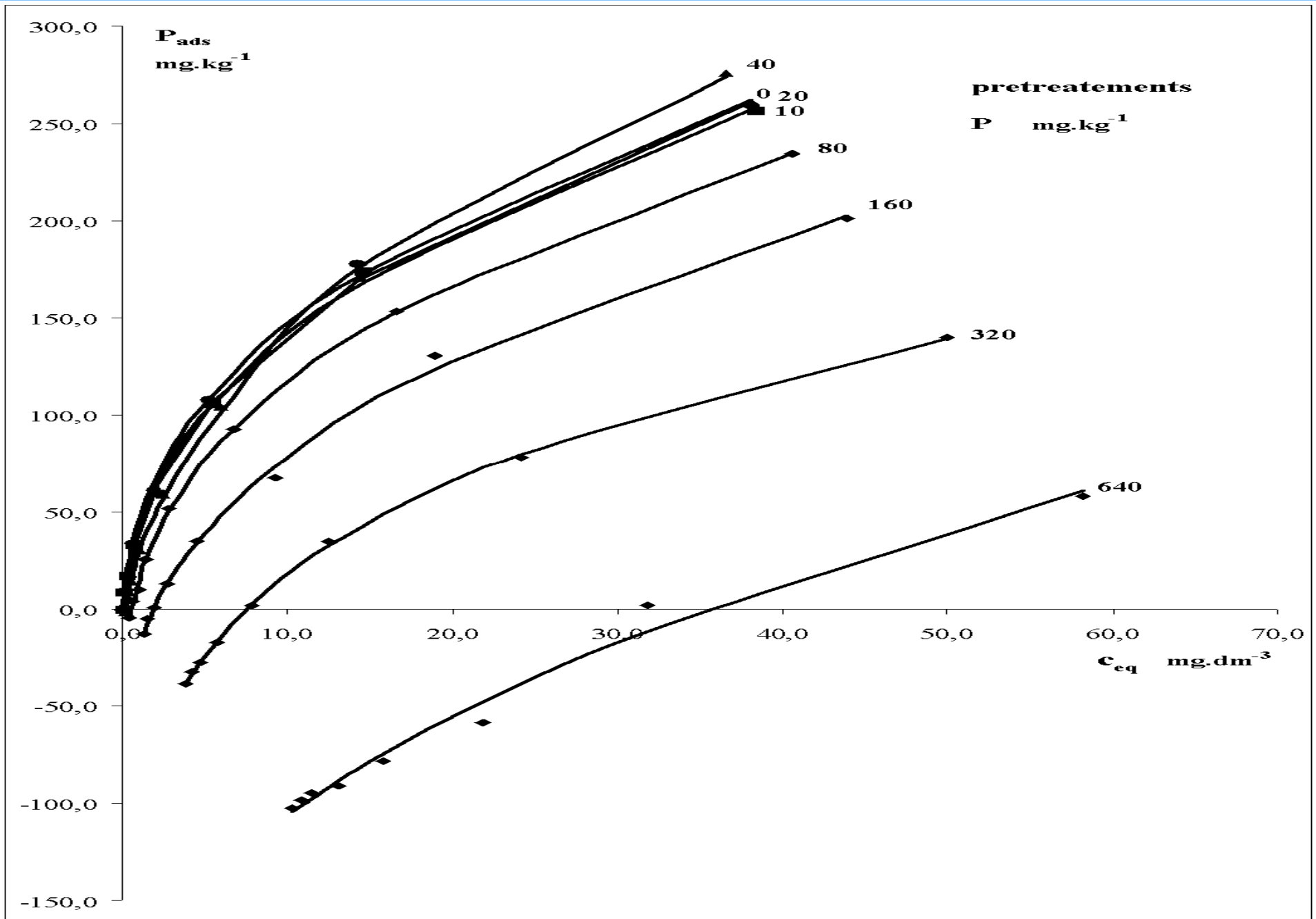
$$P_{\text{adsz.}} = k \cdot C_{\text{eq.}}^{\frac{1}{n}} + Q$$

Q érték meghatározás 0-ra extrapolálással

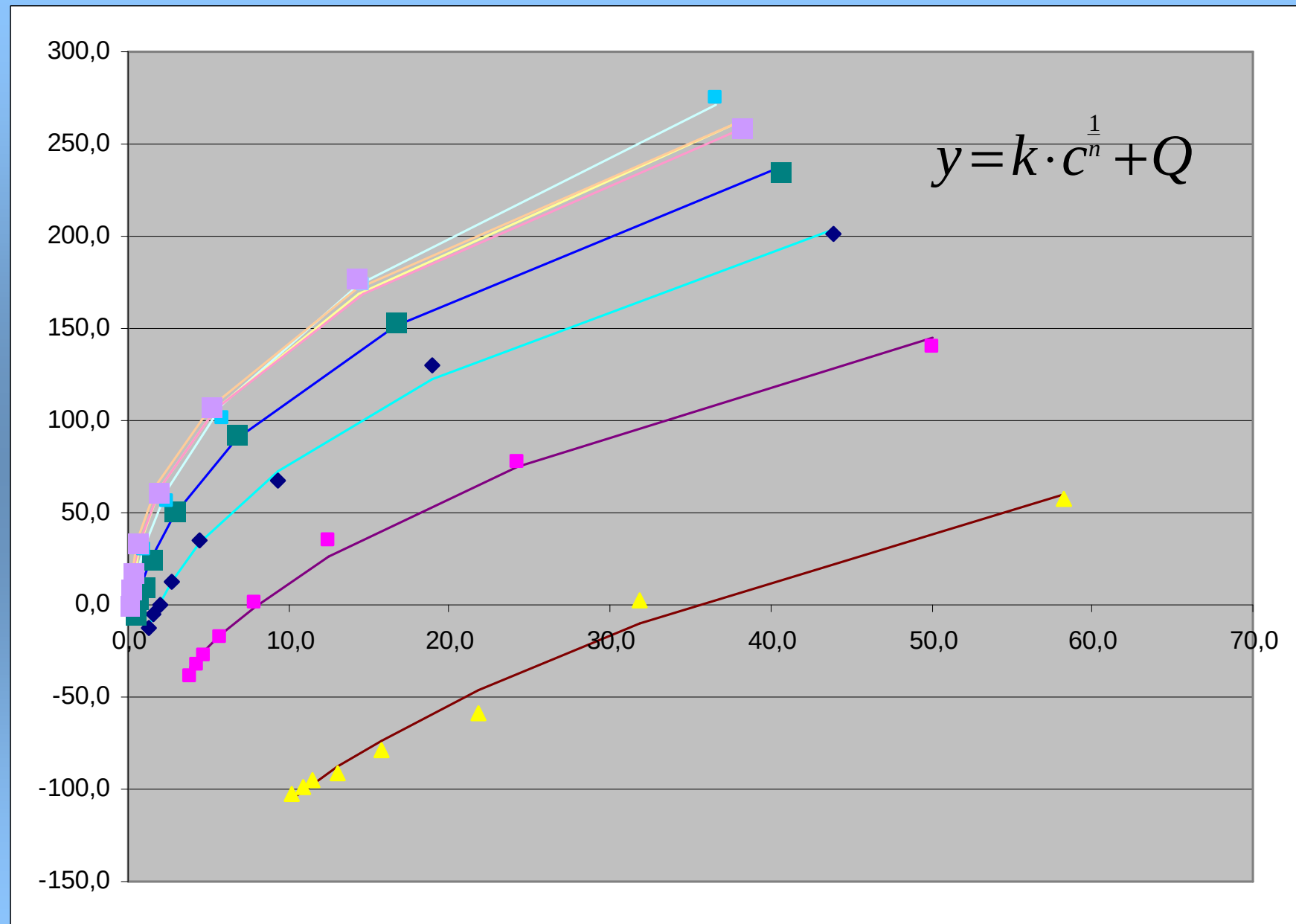

A különböző szorpciós izotermák extrapolálása eltérő kiindulási (Q) értékeket eredményeznek

Foszfor szorpció előzetesen kezelt Orosházi talajmintákon

Freundlich izoterma sorozat illesztése közös kitevővel (n=2,53)

Korábbi munkánkban legjobb illeszkedést Freundlich izotermával kaptunk (n=3)

Eredmények:

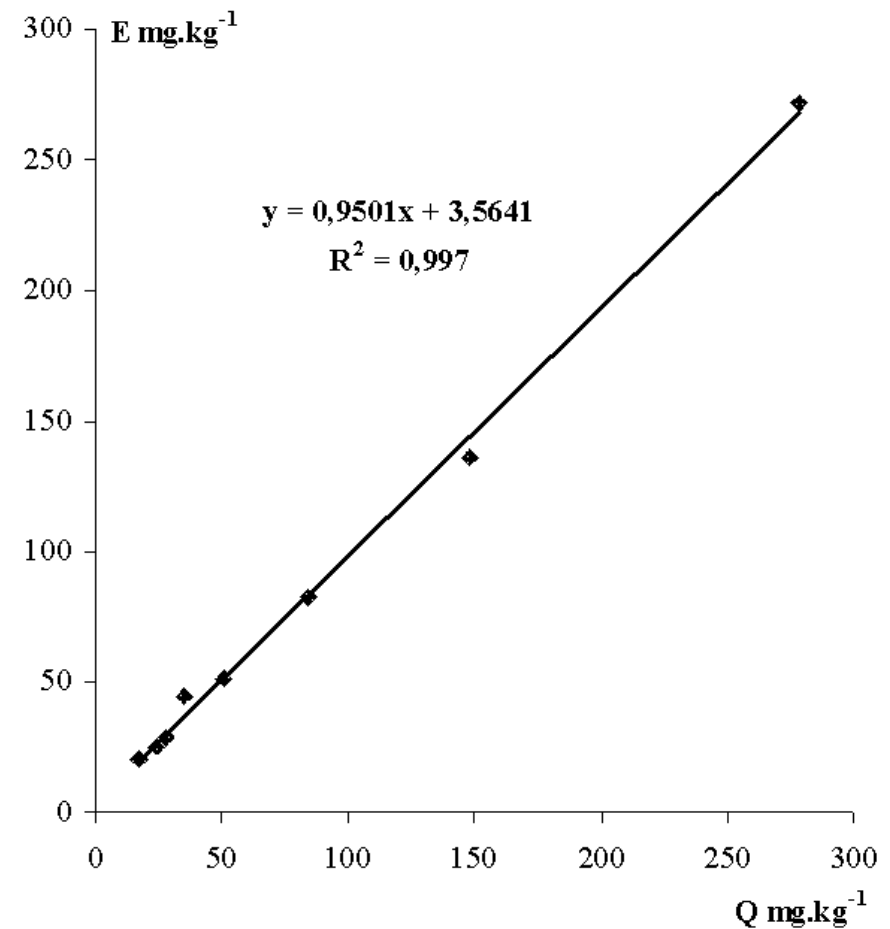
$$y = k \cdot c^{\frac{1}{n}} + Q$$

- az **n érték** kezeléstől független talajállandó
- a **k érték** valószínűleg talajtól független állandó
- az eredetileg adszorbeált állapotban levő P értéke számítható a modellel (**Q értékek**)

Preliminary treatments	Orosháza n = 2.53		Hajdúböszörmény n = 3.61		Órbottyán n = 4.13	
mg P/kg soil	k	Q	k	Q	k	Q
0	66,96	20,65	79,70	41,50	81,63	47,73
10	66,84	24,93	77,00	44,46	80,26	50,40
20	68,96	28,69	75,06	45,46	77,15	51,80
40	75,97	44,74	76,18	55,30	70,00	52,57
80	66,64	51,66	79,49	77,12	75,12	75,87
160	64,01	82,15	80,00	115,84	68,15	99,94
320	59,69	135,88	82,01	189,30	53,13	131,48
640	66,45	272,05	92,71	347,07	145,67	535,76

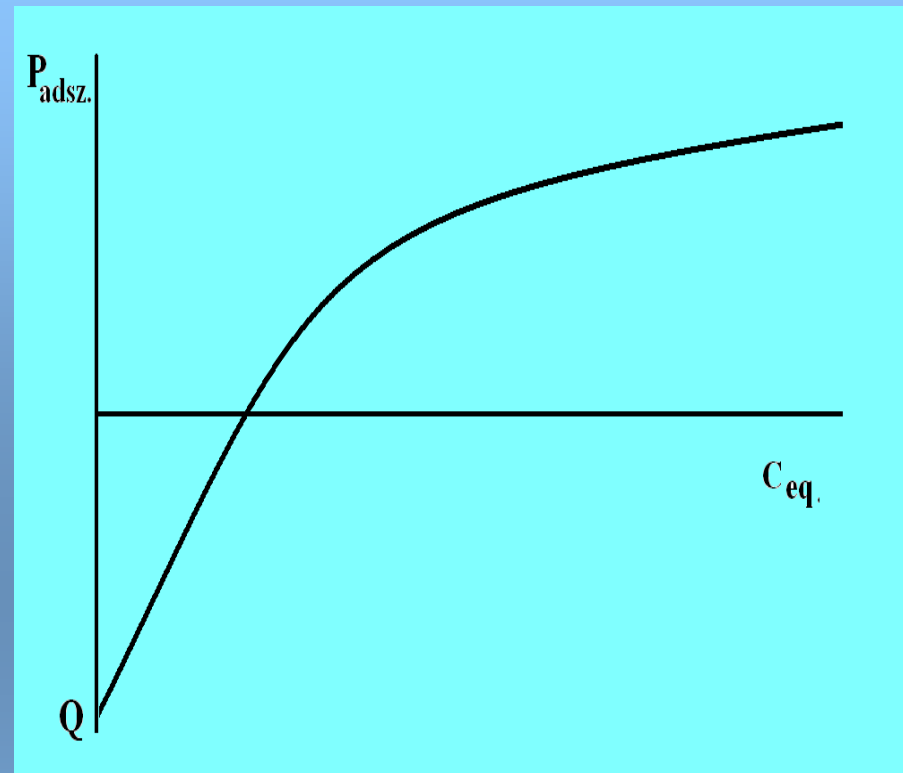
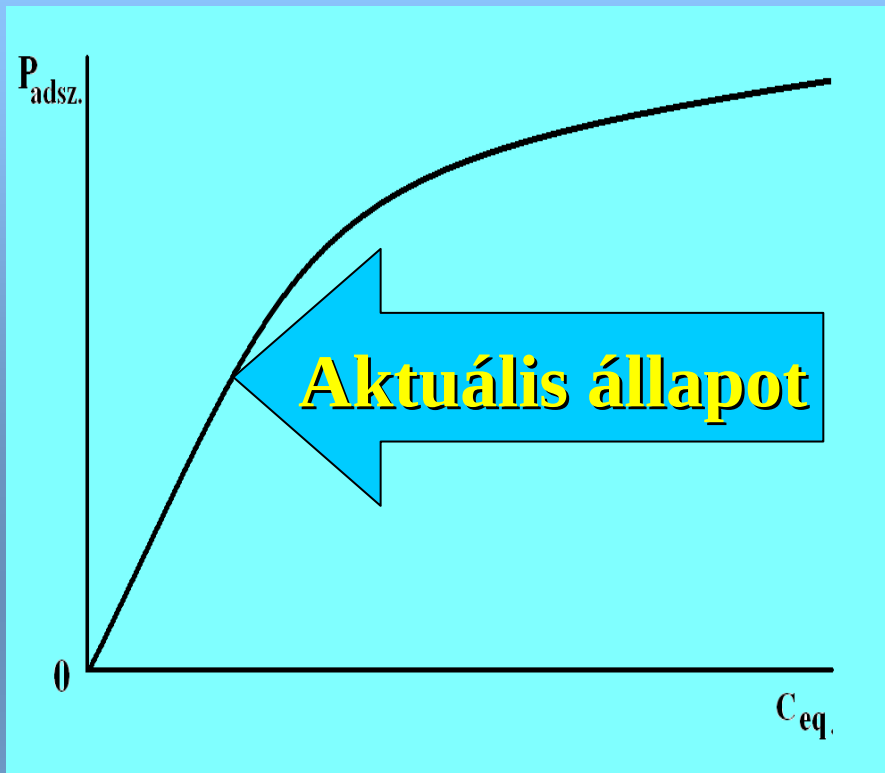

Az izotópkicserélődéssel meghatározott **E** és a talajonként **közös n** -t alkalmazó modell extrapolálásával kapott **Q** értékek összefüggése

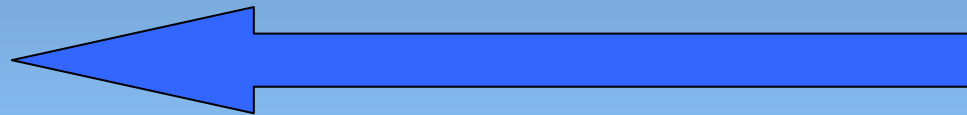

Talajminta	a	b	R ²
Orosháza	3,56	0.950	0.9970
Hajdúböszörmény	14.67	0.943	0.9993
Órbottyán	-17.16	2.185	0.8959

Deszorpció modellezése

Koordináta transzformáció –Q –val

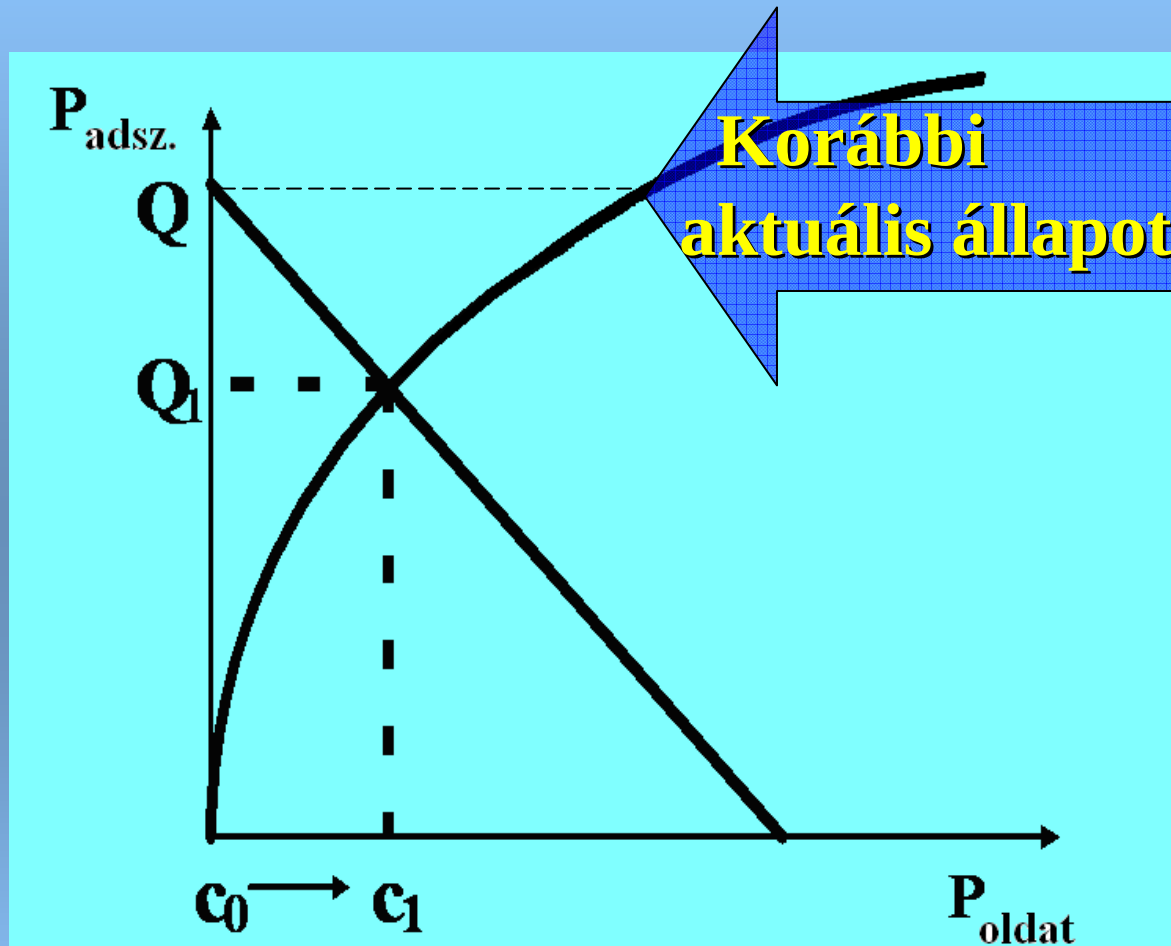

Freundlich

$$P_{\text{adsz.}} = k \cdot c^{\frac{1}{n}}$$

$$P_{\text{adsz.}} = k \cdot c^{\frac{1}{n}} + Q$$

Egylépéses deszorpció – új egyensúly

Szorpció - megoszlás

$$P_{\text{adsz.}} = k \cdot c^{\frac{1}{n}}$$

anyagmérleg

$$Q_1 = Q - P_{\text{oldat}}$$

$$P_{\text{oldat}} = \frac{c_1}{S}$$

S talaj:oldat arány

$$\text{Az új egyensúly: } Q_1 = Q - \frac{c_1}{S} = k \cdot c_1^{\frac{1}{n}}$$

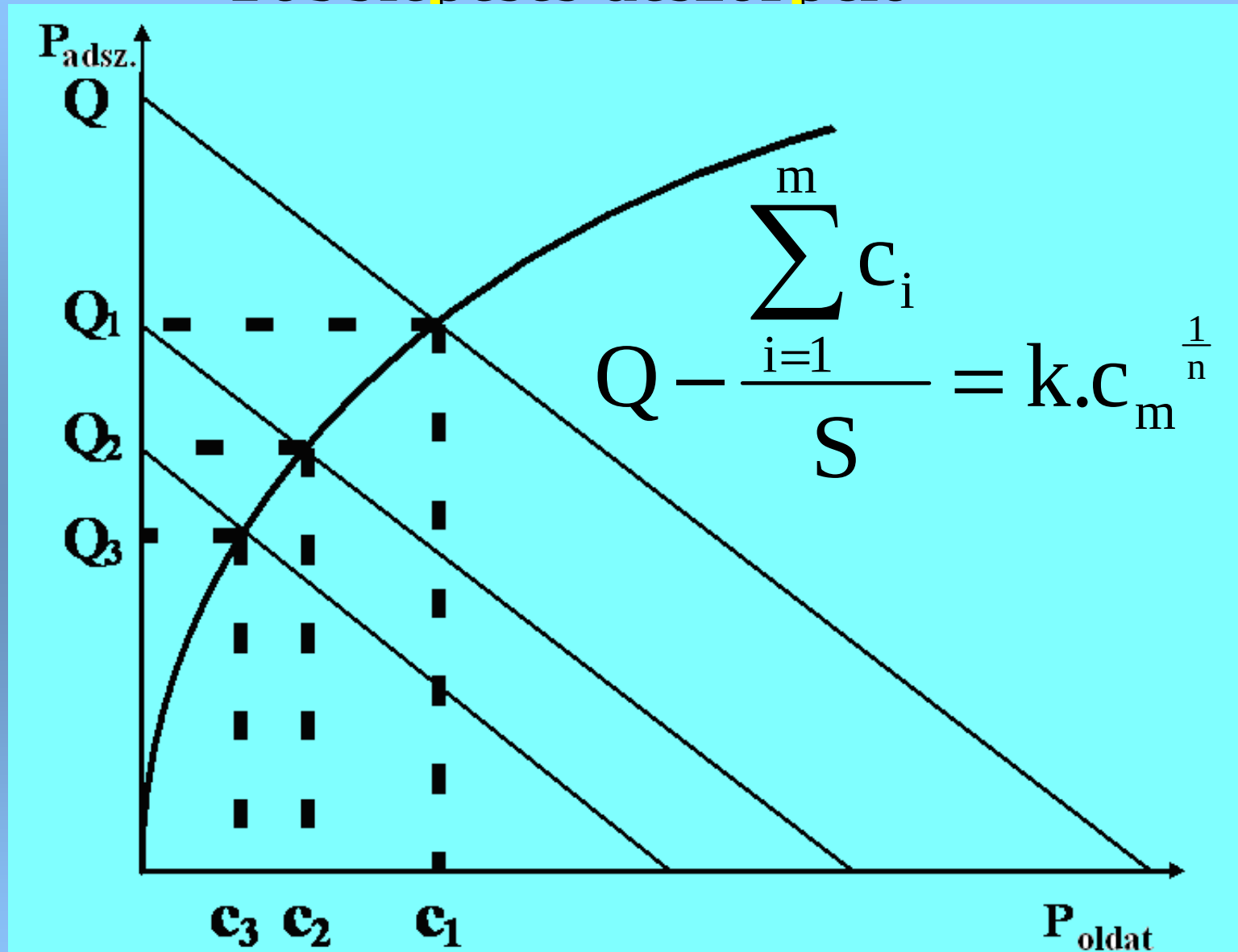
$$Q_1 = Q - \frac{c_1}{S} = k \cdot c_1^{\frac{1}{n}}$$

$$Q_2 = Q_1 - \frac{c_2}{S} = Q - \frac{c_1 + c_2}{S} = k \cdot c_2^{\frac{1}{n}}$$

$$Q_3 = Q_2 - \frac{c_3}{S} = Q - \frac{c_1 + c_2 + c_3}{S} = k \cdot c_3^{\frac{1}{n}}$$

$$Q - \frac{\sum_{i=1}^m c_i}{S} = k \cdot c_m^{\frac{1}{n}}$$

Többlépéses deszorpció

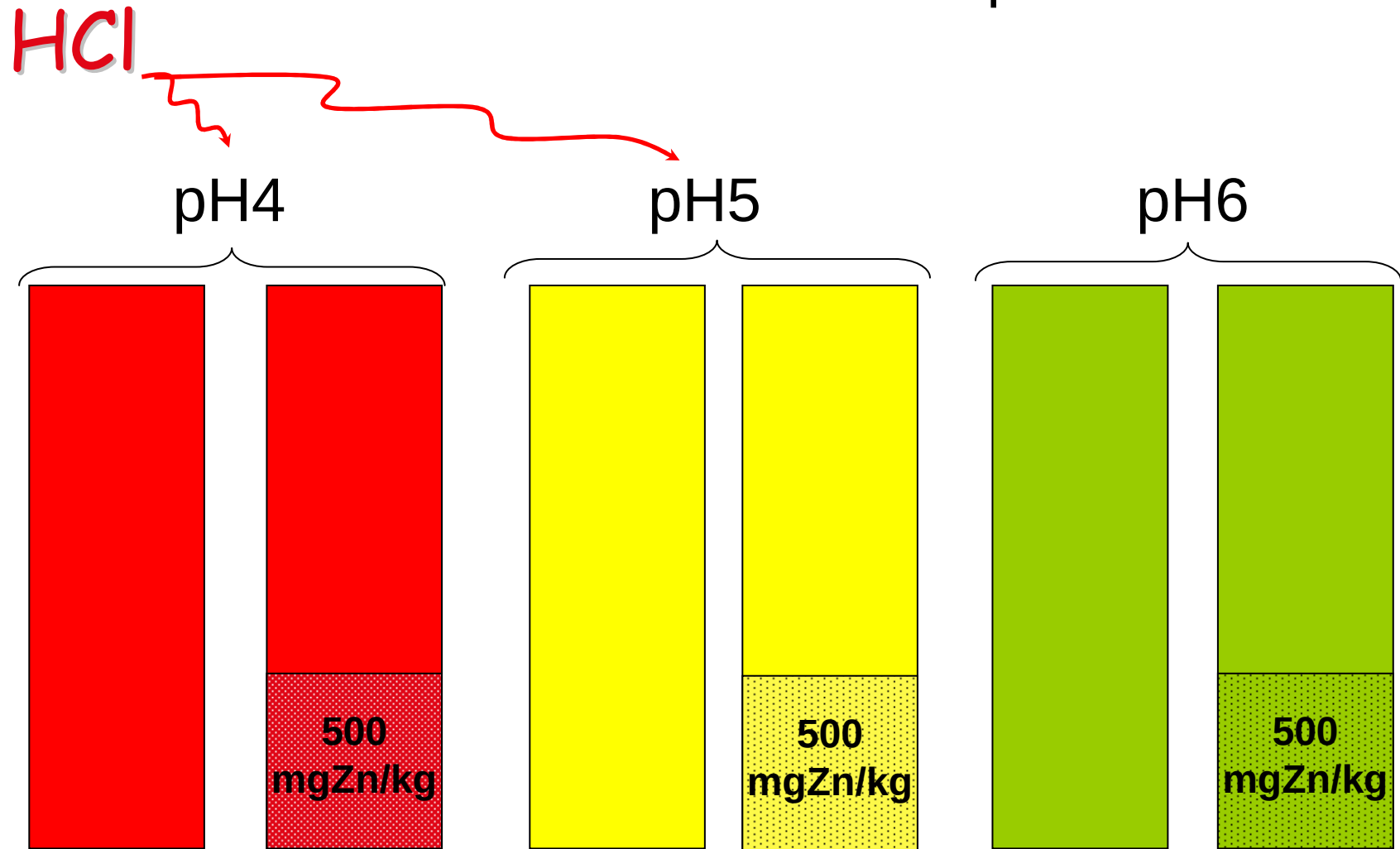
m lépés – m darab c_i – m darab egyenlet – 3 ismeretlen (Q, k, n)

KEZELÉSEK

Inkubációs idő 1 hónap

HCl

Langmuir adszorpciós izoterma

$$y = \frac{A \cdot k \cdot c}{1 + k \cdot c}$$

y = a megkötődött Zn mennyisége (mg·kg⁻¹)

c = egyensúlyi cink oldat koncentrációja (mg·dm⁻³)

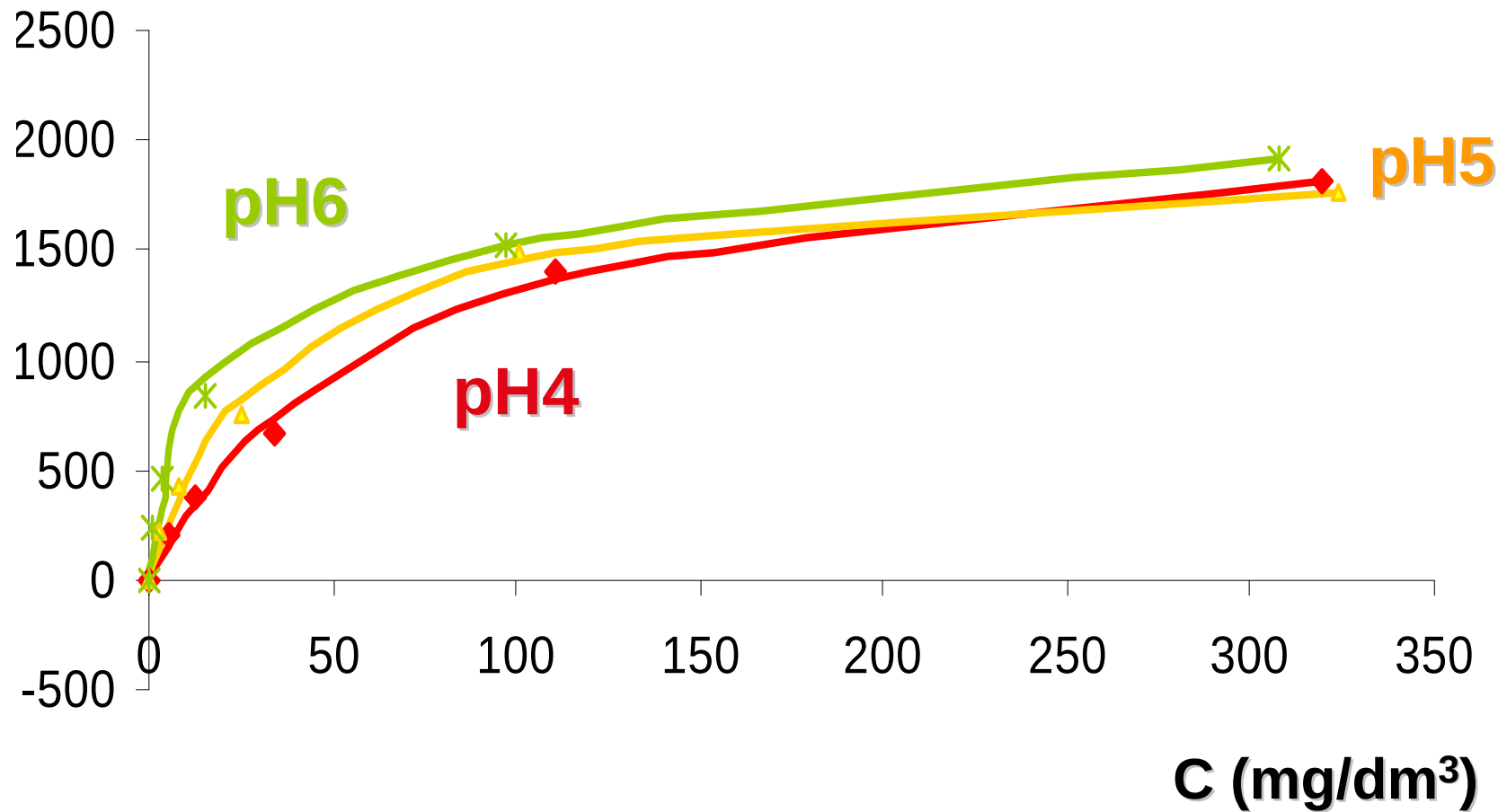
A = maximálisan megköthető Zn mennyisége (mg·kg⁻¹)

k = Langmuir konstans (dm³·mg⁻¹)

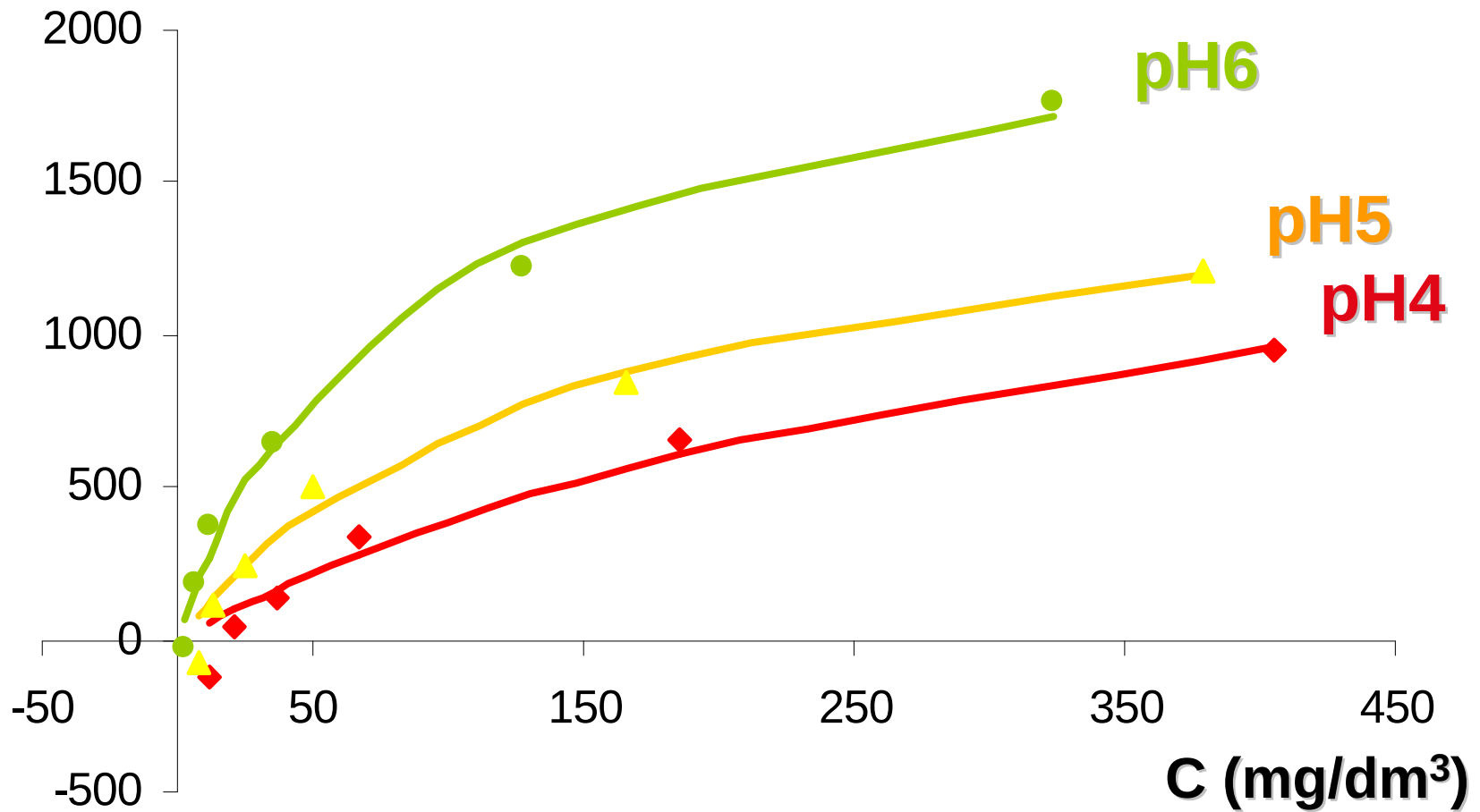
Zn terhelés 0 mg/kg

y (mg/kg)

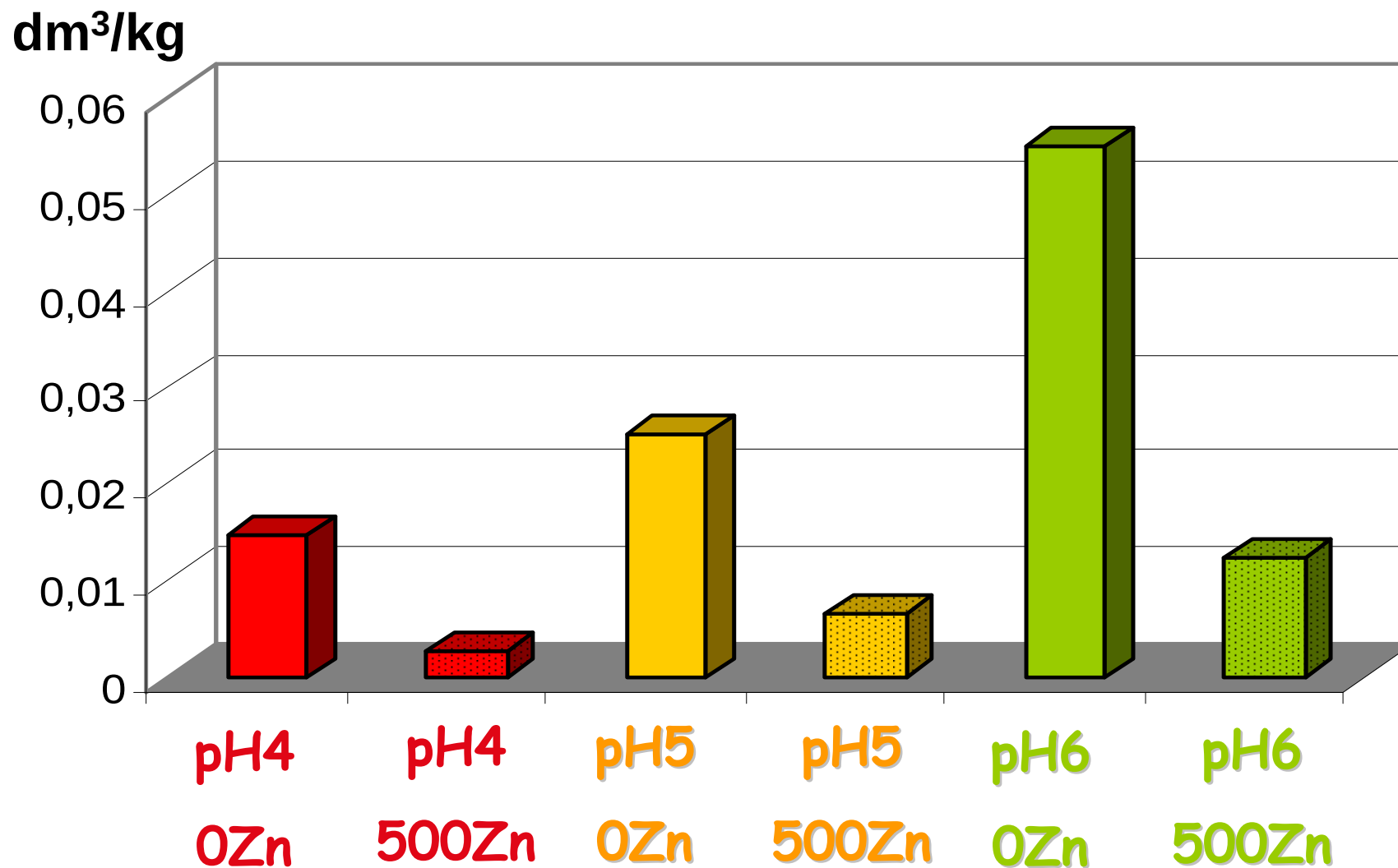

Zn terhelés 500 mg/kg

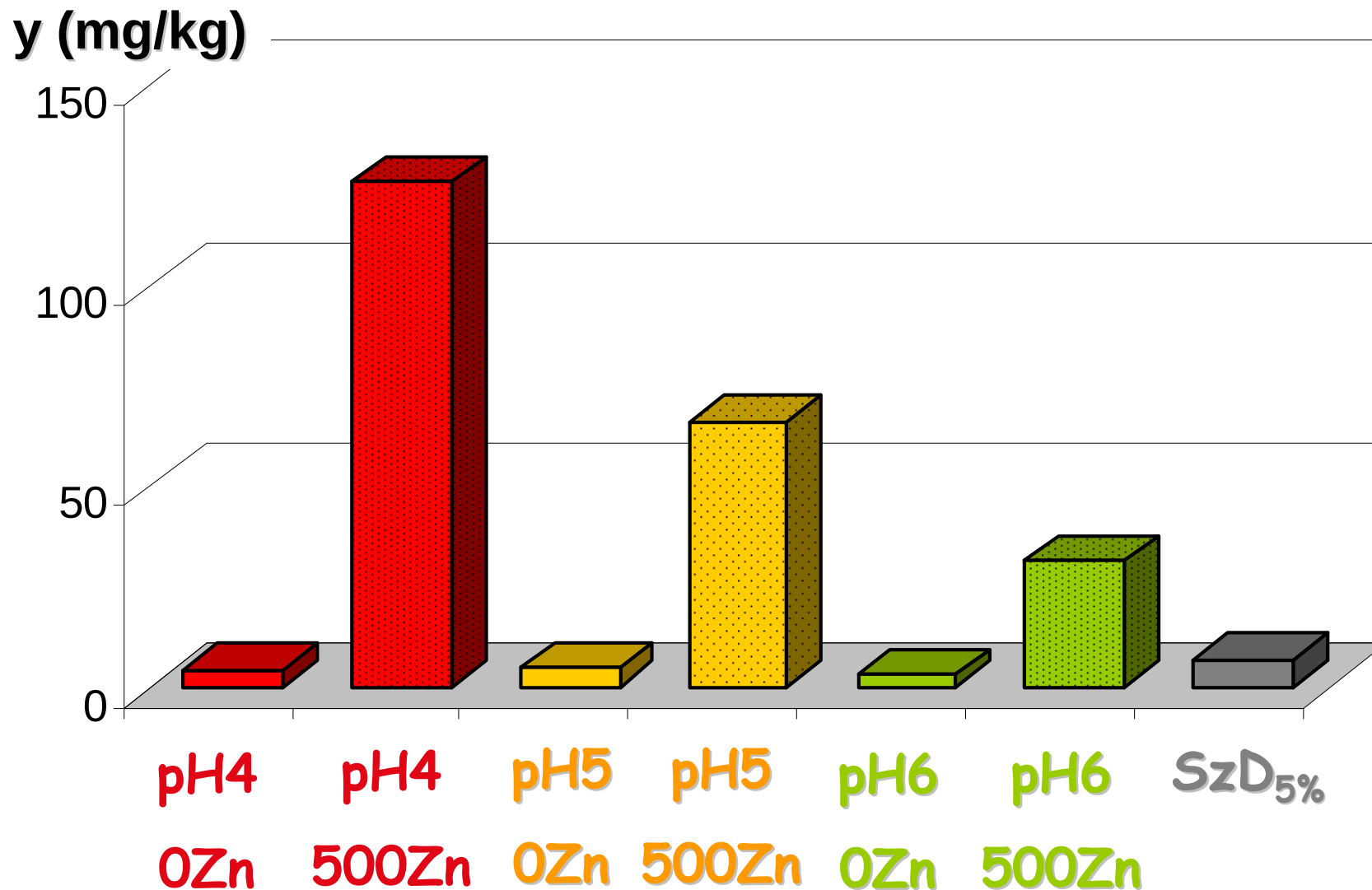
y (mg/kg)

Az adszorpció egyensúlyi állandójának (k) függése a pH-tól és a Zn terheléstől

pH és előzetes terhelés hatása a forró vízzel lemosható Zn mennyisége

**Talaj kiváló
pufferközeg,**

DE.....!

**Köszönjük
megtisztelő
figyelmüket!**

